



LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturavdelningen
Jennifer Hood
010-224 44 98

BESLUT
2018-09-07

Diarienummer
511-2579-2017
Dossienummer
1480-2214

Sida
1(5)

Beslut om ändring av föreskrifter för naturreservatet Vättlefjäll gällande del av fastigheten Bergum 3:16 i Göteborgs Stad

Innehåll

Beslut om ändring

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Ärendets handläggning

Upplysningar

Kungörelse

Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta

Bilaga 2. Länsstyrelsens beslut om naturreservatet Vättlefjäll 2001-03-01

Bilaga 3. Översiktskarta

Bilaga 4. Sändlista

Beslut om ändring

Länsstyrelsen beslutar att Länsstyrelsens beslut om naturreservatet Vättlefjäll 2001-03-01 (dnr 231-7337-99) ska kompletteras med följande föreskrifter:

Föreskrifter för del av fastigheten Bergum 3:16 (se bilaga 1)

Det är inte tillåtet att:

A16. Avverka eller utföra skogsbruksåtgärder.

A17. Bedriva fågeljakt med undantag för skydds jakt på kanadagås.

Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken.

Förvaltare för naturreservatet är Väst kuststiftelsen. Inom området markerat i bilaga 1 ska inga skötselåtgärder utföras.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Vättlefjäll är ett stort sammanhängande skogsområde i kommunerna Göteborg och Ale. Barrskog, framför allt tall, är den dominerande skogstypen. I området finns mindre bestånd med lövskog samt gott om sjöar och våtmarker. Vättlefjäll är ett mycket välbesökt naturreservat av stort värde för friluftslivet. Hela området ingår i riksintresse för friluftslivet och delar av det i riksintresse för naturvård. Stora delar av naturreservatet utgör Natura 2000-området Vättlefjäll (SE0520107) enligt fågeldirektivet.

Det aktuella området (skifte 2 och 4 av fastigheten Bergum 3:16) ligger intill reservatets östra yttergräns, vid Holmesjön. Skogen utgörs av flerskiktad barrskog (tall och gran med inslag av björk) med stort inslag av både stående och liggande död ved. I väster finns en sumpskog och det finns även några små områden med planterad gran. Inom området finns ett flertal stigar och sjön är ett fint ställe för bad, fiske och utflykter. Området på Bergum 3:16 ligger omgiven (på alla sidor utom östra sidan som är reservatsgräns) av mark som ägs av Göteborgs Stad. I beslutet från 2001 framgår det att på kommunägd mark är det inte tillåtet att avverka skog, plantera eller utföra röjningar på annat sätt än vad som framgår av fastställd skötselplan. Det är vidare inte tillåtet att jaga fågel med undantag för skydds jakt på kanadagås.

Länsstyrelsen bedömer att det aktuella området har höga värden för friluftslivet och att det är värdefullt för reservatets funktion som utflykts- och rekreationsområde att skogen inom det aktuella området inte avverkas. Genom att skydda skogen i det berörda området får man, tillsammans med den redan skyddade skogen på kommunägd mark, ett stort och sammanhängande skyddat skogsområde. Länsstyrelsen anser att det är lämpligt att det aktuella området får samma föreskrifter som den intilliggande kommunägda marken, d v s förbud mot avverkning och fågeljakt, förutom skydds jakt på kanadagås.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom komplettering av naturreservatets föreskrifter. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Ärendets handläggning

Fastigheten ägs av tio delägare. Ägarna kontaktade Länsstyrelsen i början av 2017, eftersom de var intresserade av att sälja fastigheten. Länsstyrelsen besökte området i fält i februari 2017 och bedömde då att det har höga värden för friluftslivet och att skogen lämpligen skyddas mot avverkning, dels med hänsyn till friluftslivet och dels med tanke på områdets läge, d v s intill sjön och omgiven av redan skyddad, kommunägd skog. Avtal om intrångsersättning har tecknats med markägarna.

Samtliga berörda mark- och sakägare har förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan. Förslaget till naturreservat har remitterats till Göteborgs Stad, SGU och Skogsstyrelsen. Naturskyddsföreningen i Göteborg, Naturskyddsföreningen i Ale, Västkuststiftelsen och Friluftsfrämjandet region väst har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Yttrande har inkommit från Göteborgs Stad, Västkuststiftelsen, Skogsstyrelsen och Göteborgs ornitologiska förening. Samtliga är positiva till förslaget. SGU har meddelat att de avstår från att yttra sig.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 § miljöbalken).

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t ex följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap. 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.
- Jaktlagstiftningen.
- Strandskyddsbestämmelser i miljöbalken.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Göteborgs-Posten.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

I detta ärende har länsöverdirektör Lisbeth Schultze beslutat. Naturvårds- handläggare Jennifer Hood har varit föredragande. I handläggningen av ärendet har också deltagit avdelningschef Sven Swedberg, enhetschef Johan Jannert, planhandläggare Anna Hendén Wedin och länsjurist Anders Hjalmarsson.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Lisbeth Schultze

Jennifer Hood

Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut

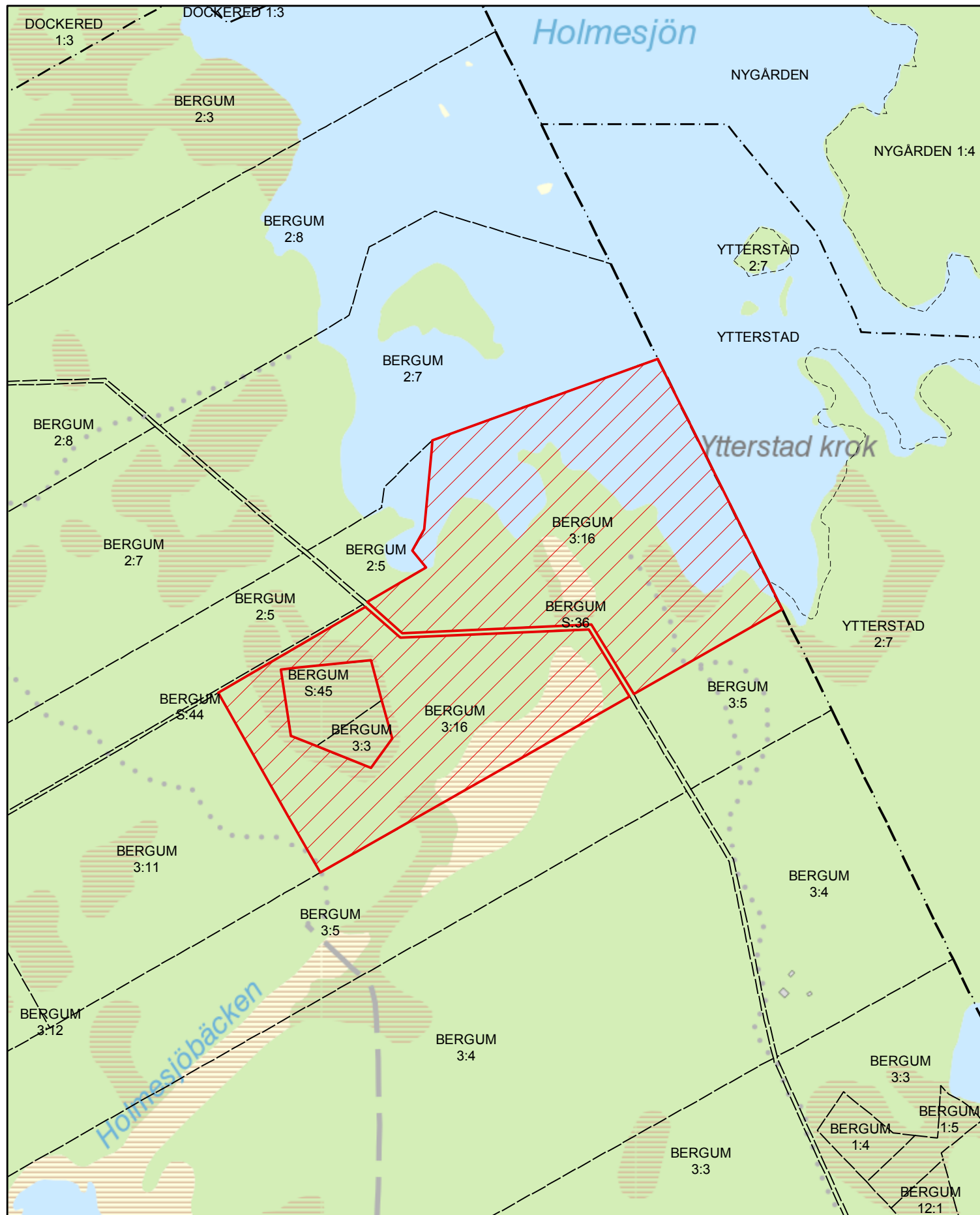
Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos regeringen. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till regeringen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- *ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,*
- *vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt*
- *hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.*



Bilaga 1
Beslutskarta

Del av fastigheten Bergum 3:16 inom
naturreservatet Vättlefjäll, Göteborgs Stad

0 75 150 300 Meter



LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Tillhör Länsstyrelsens beslut
2018-09-07
dnr 511-2579-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan



LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

Naturvård och fiske
Bengt Frizell

BESLUT
2001-03-01
Delg.kv.

Diarienummer:
231-7337-99

Sid
1(12)

Enligt sändlista
(se bilaga 4)

Naturreservatet Vättlefjäll i Ale och Göteborgs kommuner

Beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutslista
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sändlista
Bilaga 5. Förteckning över fastigheter och ägare
Bilaga 6. Hur man överklagar

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med heldragen röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Vättlefjäll**.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252), fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden. Fastställelsen inkluderar inte den ekonomiska utredningen.

Länsstyrelsens beslut 1987-01-19 resp. 1988-10-07, dnr. 11.1211-3606-85 resp. 11.1211-2990-88 utfärdat med stöd av 7 § naturvårdslagen upphäves när föreliggande beslut vunnit laga kraft. Tidigare träffade avtal om ersättningar gäller mot det nya beslutet.

Syfte

Ändamålet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla ett representativt västsvenskt natur- och kulturlandskap av stor betydelse för närrekreation och friluftsliv.
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Delar av reservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Ändamålet skall tryggas genom att:

- skogsskötseln på den mark som idag ägs av Göteborgs kommun bedrivs med inriktning mot naturskogar i fri utveckling. Det gäller även skogsmark som i framtiden införlivas i kommunens ägo.
- skogsskötseln på den enskilt ägda marken bedrivs i enlighet med skogsvårdslagens bestämmelser om hänsyn till friluftslivet samt natur- och kulturminnesvården.
- flora och fauna gynnas där så är påkallat genom aktiva skötselinsatser.
- hävden kring de kulturhistoriskt värdefulla gårdsbildningarna, fornlämningarna samt övriga lämningar av kulturhistoriskt intresse tryggas på ett sätt som anknyter till områdets historia.
- på ett skonsamt sätt göra området tillgängligt för besökande.
- med olika åtgärder förebygga markslitage och andra företeelser som inverkar negativt på den ostörda karaktären.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Föreskrifter gällande alla mark och vattenområden

Det är inte tillåtet att:

1. Uppföra byggnader och anläggningar.

Förbudet skall inte utgöra hinder att efter erforderligt bygglov hos kommun och efter tillstånd från länsstyrelsen uppföra:

- av våda förstörd byggnad
- tillbyggnad och ombyggnad
- komplementbyggnad i omedelbar närhet av befintlig bostadsbebyggelse
- ekonomibyggnad för jord- och skogsbrukets behov
- mindre anläggningar i anslutning till befintlig bebyggelse.
- byggnad eller anläggning i syfte att tillgodose allmänhetens behov av lokaler för information, övernattning, värmestugor, toaletter och motsvarande.
- ny byggnad på fastigheten Bergum-Skår 2:2 som tillgodoser verksamhet i anslutning till scoutrörelsen.

2. Anordna upplag annat än för jordbrukets och skogsbrukets behov.
3. Gödsla eller behandla mark med kemiska preparat annat än i samband med verksamhet vid handelsträdgård.
4. Behandla sjöar och vattendrag med kemiska preparat. *Kalkning får dock ske i sjö eller vattendrag efter kalkningsplan som godkänts av Länsstyrelsen.*
5. Uppföra stängsel annat än på bebyggd tomtmark eller mark för betesdrift.
6. Nedriva eller förändra stengärdesgårdar. *Föreskriften utgör ej hinder för naturvårdsförvaltaren att på kulturhistorisk grund restaurera dylika hägnader eller för tillfällig öppning i samband med skogsbruk.*
7. Uppställa husvagn annat än på bebyggd tomtmark.
8. Bedriva täkt av sten, grus, sand och lera.

Följande åtgärder får utföras efter tillstånd från Länsstyrelsen:

9. Schakta, tippa, utfylla eller utföra liknande åtgärd.
Tillstånd krävs inte för normalt underhåll av vägar, vägdiken och diken på jordbruksmark eller för normala åtgärder inom fastigheters tomt-plats samt ej heller för gångvägar och parkeringsplatser i enlighet med fastställd skötselplan.
10. Uppföra bilvägar.
11. Framdraga luftledning eller ledning i jord.
Reparationer och underhållsröjningar av befintliga luftledningar får dock utföras. Markskador ska så långt möjligt undvikas. Samråd skall om möjligt ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas.
12. Utplanter fisk.
13. Bedriva täkt för husbehov samt för egen verksamhet inom befintlig handelsträdgård.

Föreskrifter gällande kommunal mark

Utöver ovannämnda föreskrifter gäller för kommunalt ägd mark dessutom:

(föreskrifterna avser de fastigheter som vid tiden för detta beslut är i kommunal ägo. Föreskrifterna skall även gälla de fastigheter inom reservatet som kan komma att förvärfvas av kommunen genom köp eller markbyten).

Det är inte tillåtet att:

14. Avverka skog, plantera eller utföra röjningar på annat sätt än vad som framgår av fastställd skötselplan. Avverkning får endast ske i syfte att främja biologisk mångfald, friluftsliv samt för att värna kulturarvet.
Föreskriften utgör ej hinder mot underhållsröjningar i kraftledningsgator.
15. Jaga inom område som framgår av beslutskartan med undantag för skyddsjakt. Inom kommunens marker gäller dessutom förbud mot fågeljakt med undantag för skyddsjakt på kanadagås. Skyddsjakten skall bedrivas av förvaltaren eller person som denne utser (se vidare skötselplan, bilaga 3). Naturvårdsförvaltaren får upplåta jaktförbudsområdet till angränsande jaktlag för avdrivning eller skyddsjakt på djur.

För delar av naturreservatet gäller utöver föreskrifterna ovan även strand-skydd enligt 7 kap. 13 och 14 §§ miljöbalken.

Ovanstående föreskrifter skall efter erforderliga dispenser från Länsstyrelsen ej utgöra hinder för verksamhet eller anläggning som behövs för total-försvaret.

Regeringen beviljade en koncession för gasledning 1990 med sträckning genom reservatet mellan Mollsjön och Hållsjön. Föreskrifterna i detta beslut skall ej hindra givna rättigheter enligt koncessionen.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. Uppföra enkla raststugor och toaletter, uppsätta uppsamlingskärl för papper och avfall, anordna rastplatser, parkeringsplatser och eldplatser allt i enlighet med fastställd skötselplan.
2. Genom lämpliga åtgärder trygga hävden av kulturmarkerna, då i förekommande fall markägare eller arrendator själv ej önskar vidmakthålla sådan hävd som anges i fastställd skötselplan.
3. Framröja och vårda stengärdesgårdar samt kulturhistoriska lämningar enligt förteckning i skötselplanen.
4. Anlägga gångvägar och stigar i enlighet med fastställd skötselplan samt utföra erforderliga röjningar i anslutning till dessa.
5. Utplacera erforderliga informationsskyltar och utmärka reservatets gränser

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

6. Naturvårdsförvaltare är Stiftelsen för Västsvenska Fritidsområden. Förvaltningen skall ske i samverkan med Göteborgs kommun.
7. Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
8. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. Ställa upp husvagn eller husbil mer än ett dygn.
2. Framföra motorcykel eller moped på andra än för biltrafik tillåtna vägar. Naturvårdsförvaltaren kan medge undantag för handikappfordon.
3. Göra upp eld annat än på platser anvisade av naturvårdsförvaltaren.
4. Rida eller cykla på iordningställda och markerade gångstigar och gångvägar.
5. Framföra motordrivna båtar.
6. Medföra ej kopplad hund.
7. Under tiden 1 maj – 10 juni vistas inom område Surtesjön som framgår av beslutskartan (bilaga 1). Tillträdesförbudet syftar till att skydda storlommen under häckning.

Administrativa data

Namn: Naturrenservatet Vättlefjäll
Kommuner: Ale och Göteborg

Registernr: 1402091
Areal: 2501 ha
Fastigheter och ägare: Se bilaga 5
Naturvårdsförvaltare: Västkoststiftelsen

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Vättlefjäll är beläget på en större urbergsplatå avgränsad i söder och väster av Lärjeåns respektive Göta älvs dalgångar. Vättlefjällsområdet är starkt kuperat och ett flertal höjder når upp till 125 á 150 meter över havet. Berggrunden är uppsprucken och av sprickdalstyp, vilket förklarar den stora rikedomerna på sjöar i området. Sprickzonerna är av olika omfattning och ålder. En del har en nästan nord-sydlig orientering, med viss böjning åt nordnordväst, andra löper i sydväst-nordostlig riktning.

Områdets berggrund tillhör sydvästra Sveriges äldsta gnejser - en gammal urberggrund rik på kiselsyra. Berggrunden domineras av bergarter av gnejsig eller granitisk karaktär t ex granodiorit, ögongnejs och tonalit. De olika typerna av bergarter ligger i huvudsak ordnade i nord-sydliga stråk. Mindre förekomster av s k grönstenar finns också, t ex olika former av metabasit.

Knappast något annat område kan bättre än Vättlefjäll stå som bild för den sentida vegetationshistoria som är kännetecknande för större delen av regionens skogslandskap. Skogsskövling och bete m m ödelade de naturliga hedekskogarna så att Vättlefjäll redan i början av 1700-talet praktiskt taget var skoglöst. Merparten av fjällets natur under 1700- och 1800-talen utgjordes av ljung- och fukthedar. Kring sekelskiftet 1900 genomfördes - precis som i många andra delar av regionen - stora skogsplanteringskampanjer samtidigt som betet och ljungbränningen efterhand upphörde. Hushållningssällskapet arrangerade planteringarna där framför allt gran och tall användes. Även utländska trädslag som lärk, vitgran och bergtall prövades i västra delen av området. Genom att betet och bränningen upphörde fick skogen dessutom chans att etablera sig genom självsådd.

Skogen har nu återtagit Vättlefjäll. Men det är ett annat skogsekosystem som dominerar idag. De naturliga hedekskogarna har ersatts av barrskog. Den dominerande skogstypen idag är tallskog med inslag av björk och gran. Granen har inte etablerat sig i den omfattning som avsikten var då planteringarna utfördes kring sekelskiftet, men på en del platser är ändå gransko-gen den dominerande naturtypen. I de västra delarna finns fortfarande inslag av lärk, vitgran och bergtall, vilka planterades vid samma tid.

Lövskogen i området förekommer i mindre bestånd och är av varierande karaktär. En del bestånd är koncentrerade till områden kring odlingsmarkerna och förekommer här t ex i form av igenväxande inägomark. Längs vat-tendrag och kärrstråk förekommer strand- och sumpskog. Vidare förekom-

mer hedekskog som inslag i den i övrigt barrdominerande skogen på Vättlefjäll. Spridda bestånd av rikare lundkaraktär finns i branterna mot Lärjeåns dalgång. Ek-hasselskog med inslag av alm finns i en nordbrant strax invid gården Mollsjönäs. Relativt grov ekskog finns intill Skrapekärr. Dessutom skall även nämnas lövskogsbestånd i form av s k lövbrännor, dvs lövskog uppvuxen på mark som brunnit.

Skogen har inte lyckats erövra all mark i Vättlefjäll utan vissa delar domine-
ras fortfarande av fukt- och ljunghedar. Fuktheden i Vättlefjäll är en god
representant för den s k suboceaniska typen av fukthed, som har sin huvud-
utbredning i västra Norges klimatområde. Fukthedar och fukthedsmosaiker
med välutvecklade växtsamhällen finns t ex på platån väster om Orremos-
sen, runt L Drisstjärn och våtmarkerna norr därom samt vid Högsjön. Även
ljunghedar, framför allt i form av hållmarksljunghedar förekommer i områ-
det. För såväl ljungheden som fuktheden bidrar brand och bete till att vid-
makthålla naturtyperna.

Även myrmarken har förhållandevis stor utbredning i Vättlefjäll. De domi-
nerande myrtyperna utgörs av mossar och fattigkärr. Tydligt utbildad mos-
sevegetation finns framför allt på Långemossen, men fragment förekommer
även på t ex Brudaremossen, Orremossen och Trytjämmossen. Kärr av rika-
re typ saknas helt.

Vättlefjäll är förhållandevis sjörikt. De största sjöarna är Surtesjön, St Björ-
sjön, Mollsjön och Holmesjön. Påverkan på sjöarna är och har varit stor
genom försurande nedfall och tidigare regleringar. Kalkning sker numera
reglbundet i många av sjöarna.

Odlingsmarken har förhållandevis liten utbredning i området. De äldsta
kända spåren efter människor i Vättlefjäll är ca 6 000 år gamla. Stenålderns
jägare och fiskare strövade omkring i området och slog läger vid sjöarna.
Därom vittnar kvarlämnade redskap och avfall av flinta.

Under medeltid och fram till och med 1600-talet gjordes nyodlingar uppe i
Vättlefjäll. De flesta gårdarna kom till under denna tid. Gårdarna var en-
samgårdar och berördes inte nämnvärt då laga skiftet genomfördes på 1800-
talet. På grund av att gårdarnas låga bärkraft har heller ingen modern ratio-
nalisering genomförts. Därför kan man idag med hjälp av 1700-talskartor
relativt lätt återfinna gärdesgårdar med gränsstenar, åkerspår, kålgårdar och
andra inägolämningar från denna tid. Kvarngrundar, fångstgropar och gamla
vägar är andra företeelser som återfinns på utmarken. Under den skoglösa
perioden användes torv som bränsle och sten som byggnadsmaterial. Spår
efter gamla torv- och stentäkter finns på flera ställen. Särskilt rika på läm-
ningar är omgivningarna kring sju intilliggande gårdar från Björsjöås i väs-
ter till Mollsjönäs i öster.

Åkermarker med större utbredning påträffas endast nere i Lärjeåns dalgång.
I anslutning till gårdarna i Vättlefjäll finns en del mindre åkerlyckor och
betesmarker. Runt gårdarna Björsjöås, Björsjöbacka, Roten och Skrapekärr
håller man idag markerna öppna med hjälp av röjning, gallring och fårbeta.

Friluftsliv

Vättlefjäll är ett omtyckt friluftsområde där det förekommer många olika typer av friluftaktiviteter. Vättlefjällsleden är en märkt led, som går i en slinga runt Surtesjön via Rördalen-Dammekärr-Jennylund. Bohusleden går genom området förbi Mölnesjön-St Stentjärnen-Gäddevatten. Sjöarna utnyttjas till bad, paddling och fiske. Gårdarna Björsjöås, Roten och Björsjöbacka ägs av kommunen och arrenderas ut. Över området finns flera orienteringskartor och orienteringstävlingar hålls regelbundet i området.

Planerad huvudentré till Vättlefjäll utgörs av den s k Vättleporten belägen vid östra delen av Lövgärdet och söder om Surtesjön. Här finns idag ett klubbhus för Lövgärdets Friluftsförbund. Här finns vidare möjlighet att hyra kanot för paddling i Vättlefjälls många sjöar. Vid södra delen av Toleredssjön finns en kanotbrygga.

Göteborg-Majornas orienteringsklubb har en stuga vid Vättleporten med möjlighet till omklädning och dusch. Utbyggnad av friluftsgård, parkeringsplatser, naturrum, beachvolleyplan m m har planerats för området, men endast en mindre del har hittills förverkligats.

Markanvändning

En stor del av skogsmarken i områdets östra delar är i enskild ägo och tillhör utskiften till gårdar i Bergum och Angered. Inom dessa skiften bedrivs ett ekonomiskt skogsbruk. Jakt förekommer i hela området med undantag för kärnområdet i väster där jakt inte är tillåten.

Dokumentation

Se skötselplan (bilaga 3).

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Större delen av det föreslagna naturreservatet ligger inom ett område av riksintresse för friluftslivet och kulturmiljövården, Vättlefjäll (FO 12 samt KO 9), enligt 3 kap 6 § miljöbalken.

Kommunal översiktsplan

Vättlefjällsområdet har allt sedan Regionplanen för Göteborgsregionen 1963 i flera sammanhang utpekats som ett bevarandeområde för natur- och kulturmiljösvård samt inte minst för friluftsliv. I Generalplanen för Angered-Bergum 1968 föreslogs en omfattande exploatering av området med undantag för skogsmarken närmast sjöarna. Bebyggelseutvecklingen i området fick dock en mer måttfull utbredning och den mark Göteborgs Stad förvärvade i syfte att exploatera har istället inneburit en förutsättning för långtgående

ende avsättningar av skog och kulturhistoriskt intressanta miljöer antingen direkt eller efter markbyten.

Internationell betydelse

Det föreslagna naturreservatet innefattar ett område som av regeringen förklarats som särskilt skyddsområde enligt 7 kap 28 § miljöbalken. Samma område har regeringen redovisat till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (regeringsbeslut 1997-01-30, dnr. M96/3925/4; M96/4343/4). Detta innebär att området sannolikt kommer att ingå i ett europeiskt nätverk av skyddade områden, NATURA 2000.

Befintliga områdesskydd

Under 1987 fattade Länsstyrelsen efter en omfattande planering, markförvärv och markbyten beslut om naturreservat för den kommunalt ägda, västra delen av Vättlefjäll och naturvårdsområde för den östra delen där inslaget av enskilda markägare var stort. Kommunens områdesplan visade dock på ett mer omfattande skyddsbehov och föreslog ett betydligt större område för naturreservat. Beslutet överklagades därför av Göteborgs kommun och även Naturvårdsverket. Regeringen biföll delvis besvären och återförvisade ärendet till Länsstyrelsen för omprövning. Länsstyrelsen fattade beslut om naturreservat för den östra delen 1988. Besvären resulterade i ett förstärkt skydd för området även om det inte fullt ut levde upp till ambitionerna i områdesplanen.

Behov och motiv för skydd

Vättlefjäll är med avseende på naturmiljöer ett variationsrikt område och ger goda möjligheter till frilufts- och lägerverksamhet av många olika slag. Den rika förekomsten av sjöar ger mycket goda förutsättningar för fiske och bad. Två längre vandringsleder, Bohusleden och Vättlefjällsleden, går genom området. En större friluftsgård är planerad att anläggas i anslutning till områdets västra delar som utgör närrekreationsområde för en stor del av regionens befolkning. I de mellersta och östra delarna skall områdets karaktär av orördhet behållas. Skogen och dess produkter är en viktig del av friluftsmiljön. Detta måste särskilt beaktas vid skötseln av skogsmarken i området. Vissa områden föreslås undantagna från skogsbruk med hänvisning till friluftslivets behov.

Av stort kulturhistoriskt intresse är Vättlefjälls sju ensamgårdar. Kring dessa finns påtagliga och välbevarade lämningar av äldre brukning sedan medeltiden. Gårdarna speglar därigenom en lång odlingsutveckling. Området är av riksintresse för kulturminnesvården (Riksantikvarieämbetet 1990). Riksintresset beskrivs på följande sätt av Riksantikvarieämbetet: "Medeltida kolonisationsområde i skogsbygd med påtagliga och välbevarade lämningar av äldre brukning. Miljön omfattar, tätt samlade, 7 av de 12 Vättlefjällsgårdarna som var för sig innehåller intressanta minnen från en lång odlingsutveckling. Gårdarnas inägggränser överensstämmer väl med 1700-talets, och det

finns övergivna husgrunder, hägnader och fägator, åkrar och vattenhål från flera olika tidsskeden.”

Även betydande naturvärden finns knutna till Vättlefjäll. Det gäller bl a de suboceaniskt präglade fukt- och ljunghedsområdena som, åtminstone delvis, påverkats av brand. Här förekommer ett flertal idag sällsynta och missgynnade arter såsom cypresslumner, alkonblåvinge, atlantvitmossa, trädlärka, nattskärar och flera rödlistade skalbaggsarter. Vättlefjällsområdet är stort och vildmarkspräglat och inrymmer bl a häckningslokaler för storlom och lekplatser för tjäder. Vidare finns på sina ställen en intressant flora knuten till mindre betesmarker och lövskogar i anslutning till gårdarna i området.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

Ärendets handläggning

Under 1995 uppdrog Göteborgs stads kommunfullmäktige åt fastighetsnämnden att göra en översyn och föreslå en utvidgning av det befintliga naturreservatet. 1996 beslutade fullmäktige (Handling 1996 nr 125) att en översyn skall genomföras i enlighet med förslag från fastighetsnämnden. Förslaget innebär en utökning av reservatet med ca 50% eller sex områden på sammanlagt 840 hektar varav 177 hektar är privatägt. Härigenom kommer reservatet att sammanbindas i dess östra delar. Fullmäktige beslutade vidare att den tidigare antagna områdesplanen skulle gälla för områden som inte berördes av det nya reservatet. Av beslutet framgår att Göteborgs kommun ansvarar för kostnader som kan uppstå till följd av den utvidgade reservatsbildningen.

Göteborgs kommun hade även innan miljöbalkens införande fullständig delegation att bilda naturreservat. Beträffande Vättlefjäll har det dock bedömts lämpligt att Länsstyrelsen fullföljer de tidigare besluten om reservatsbildning och genomför de beslut som krävs för den föreslagna utvidgningen.

Beredningen av föreliggande beslut har utförts inom en arbetsgrupp med företrädare för miljö-, fritids- och fastighetsförvaltningarna, stadsbyggnadskontoret, Göteborgs Stads muséer samt under ledning av stadskansliet och länsstyrelsen.

Arbetsgruppen har gjort bedömningen att de befintliga reservatsbesluten bör ersättas med ett nytt beslut omfattande hela Vättlefjälls förordnandeområde. Förändringarna jämfört med tidigare beslut innebär förutom utvidgningen av reservatets gränser att en tydligare åtskillnad har gjorts beträffande den kommunalt och enskilt ägda marken vad gäller skogsskötsel och jakt. På den kommunala marken skall skogsbruket och jakten underordnas de krav som kan ställas för att främja biologisk mångfald, bevarandet av kulturhistoriska intressen samt anspråk från friluftslivet. Föreskrifterna gällande den

enskilt ägda marken är däremot utformade så att pågående markanvändning inte avsevärt försvåras.

Gränserna för det nya reservatet har anpassats så att de ansluter naturligt till det planerade reservatet för Lärjeåns dalgång. Härigenom har ett sammanhängande skydd för en stor del av vattenområdet åstadkommits från källflödena till utflödet i Göta älv.

Länsstyrelsen har informerat de markägare som berörs av det nya beslutet vid två tillfällen. Synpunkter som framkommit vid dessa tillfällen har i stor utsträckning berört slitage, nedskräpning samt störande uppträdande från besökande till området. I möjligaste mån har dessa synpunkter beaktats i skötselplanen.

Föreläggande och remiss

Länsstyrelsen har i skrivelse den 25 november 1999 förelagt sakägare att inkomma med synpunkter och framställa anspråk på ersättningar m.m. Samtidigt har förslaget remitterats till berörda kommuner, Naturvårdsverket m.fl. Erinringar har inkommit från fyra sakägare. I dessa yrkanden ingår bl.a. krav på ersättningar alternativt yrkas att reservatet inte skall beröra deras marker. Länsstyrelsen har i särskilda svar till dessa markägare meddelat att ersättningar inte kan utgå eftersom markanvändningen inte avsevärt försvåras inom den enskilt ägda marken. I en del fall har undantag gjorts kring befintlig bebyggelse samt några andra smärre justeringar.

Remissvar har i övrigt inkommit från Naturvårdsverket, Ale kommun, Göteborgs kommun, Friluftsrämjandet, Sportfiskarna vilka samtliga med vissa förslag till ändringar tillstyrker förslaget. Sportfiskarna yrkar att tillträdesförbudet vid Surtesjön tas bort. Länsstyrelsen har i särskilt svar meddelat Sportfiskarna att synpunkten ej kommer att beaktas i det slutliga beslutet. Länsjaktvårdskonsulenterna har för Jägareförbundet Göteborg och Bohuslän yrkat att såväl totalförbudet mot jakt inom viss del av reservatet som förbudet att jaga på söndagar tas bort. Länsstyrelsen konstaterar att jaktföreskrifterna varit föremål för omfattande diskussioner inom den arbetsgrupp som berett reservatsfrågan alltsedan 1985. Det finns utanför kretsen av jägare en mycket stark uppfattning om att de föreslagna begränsningarna av jakten skall kvarstå.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge undantag från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut. Om regeringen har förklarat reservatet som ett särskilt skyddsområde enligt rådets direktiv 79/409/EEG senast ändrat genom kommissionens direktiv 97/49/EG, får beslut om att helt eller delvis upphäva områdesskydd, om dispens från skyddsföreskrifter eller om tillstånd enligt sådana föreskrifter inte meddelas utan regeringens tillåtelse. Detta gäller inte om det är uppenbart att verk-

samheten inte kommer att orsaka mer än obetydlig skada på områdets naturvärden.

Ansvarsfördelning vid insektsangrepp eller liknande

Eftersom området i stora delar skall lämnas till fri utveckling kommer vindfällan och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter reservatsbildningen att vara statens ansvar.

Ikraftträdande

Föreskrifterna träder i kraft den 2 april 2001.

Kungörelse

Detta beslut skall kungöras i ortstidning (Göteborgs-Posten). Sakägare skall anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen var införd i tidningen.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 6.

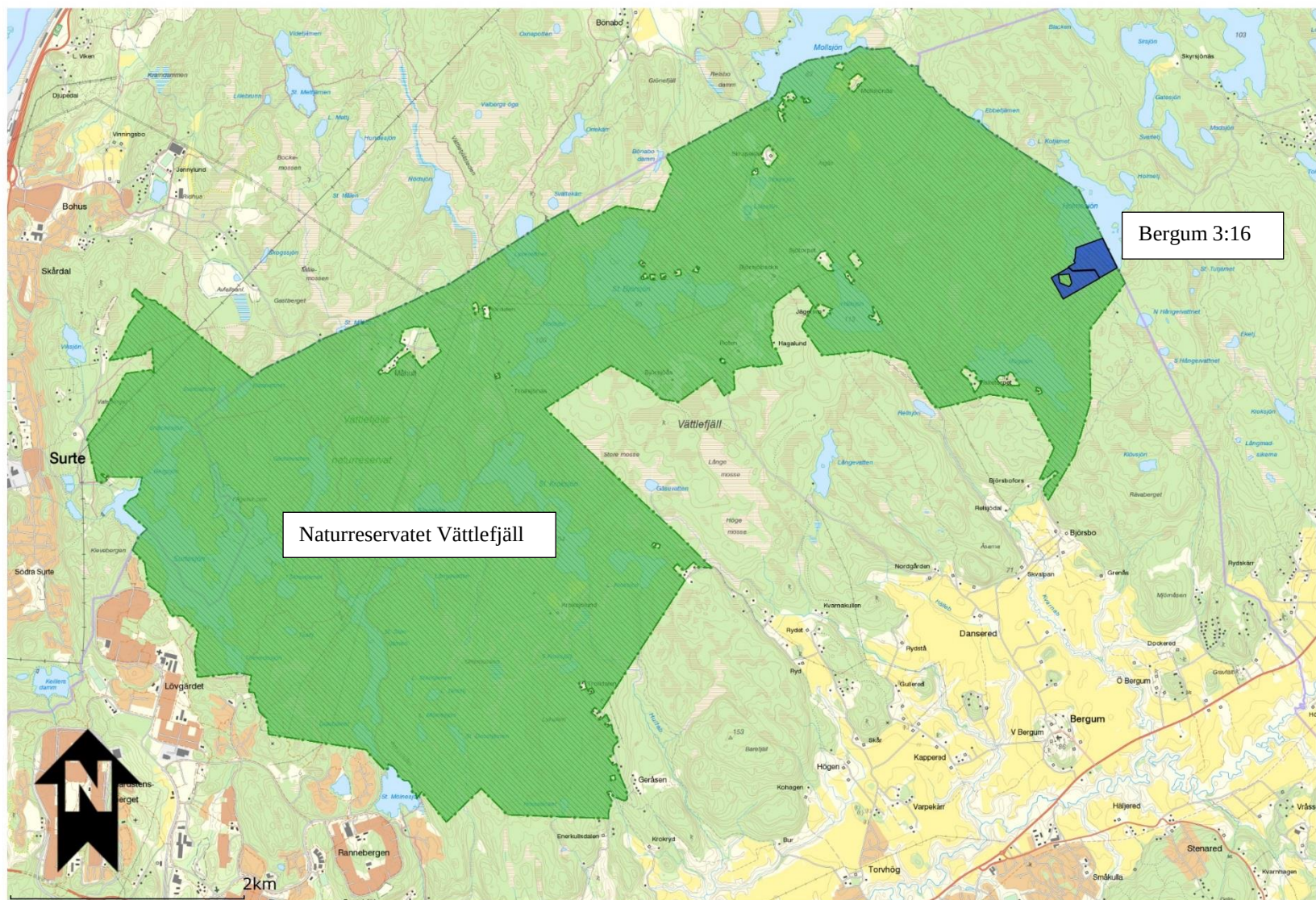
Beslut i detta ärende har fattats av länsöverdirektör Göran Bengtsson, beslutande, juristen Jonas Ledelius, arkitekten Rolf Bondeson, antikvarien Malin Larsson, enhetschefen Sven Swedberg och naturvårdsintendenten Bengt Frizell, den sistnämnde föredragande.

Göran Bengtsson

Bengt Frizell

Bilaga 3. Översiktskarta

Tillhör Länsstyrelsens beslut 2018-09-07, dnr 511-2579-2017



© Länsstyrelsen, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAÄ, SGU, Sjöfartsverket, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU, DIRNAT

Skala 1:40000